

Prosjektbeskrivelse pilotprosjekt (april 2016 - april 2018)

LEVENDE LOKALER

- *n y e t a n k e r i t o m m e b y g g* -

**NORSK DESIGN- OG
ARKITEKTURSENTER**

INNHold

1. SAMMENDRAG	3
2. BAKGRUNN	4
3. INNHOLDSAKTØRER	5
4. KRITERIER FOR UTVELGELSE AV PILOTKOMMUNER	6
5. MÅL	8
6. FRAMDRIFT	10
7. ORGANISERING	12
8. KONTAKTINFORMASJON	13

Lokalkultur for nyskaping handler i stor grad om mentalitet og i hvilken grad den preges av rom for nytenking og kreativitet, samt en innstilling og praksis kjennetegnet av driftighet, pågåenhet og en «fremoverlent» samhandlingsform.»

NIBR, "Ildsjeler og lokalt utviklingsarbeid", 2014

SAMMENDRAG

Prosjektets mål er å skape verktøy og metoder for hvordan norske kommuner kan aktivere tomme lokaler. Kommunene skal settes i stand til å frigjøre lokal innovasjonskraft hos aktører i offentlig, privat og frivillig sektor, i et by- og stedsutviklingsperspektiv. Hensikten er altså ikke å aktivere lokalene kun for å fylle dem, men å aktivere med tanke på hvilken påvirkning dette har for området, relatert til faktorer som bl.a. trivsel og næringsutvikling. Dette skal vi oppnå ved hjelp av prosjekter i tre pilotkommuner, gjennom et nasjonalt nettverk, kunnskapsinnhenting og formidling og diskusjon underveis. På bakgrunn av en søknadsprosess med 25 søkere er Arendal, Lærdal og Tromsø valgt som pilotkommuner. Kommunene skal jobbe strategisk med å aktivere tomme lokaler i et avgrenset område fra april 2016 til april 2018. Norsk design- og arkitektursenter (DOGA) vil bistå de tre pilotkommunene med rådgivning og kompetanseheving underveis og koble sammen pilotkommunene slik at de kan dra nytte av hverandres kunnskap og erfaring.

I forkant av prosjektet er Eriksen Skajaa arkitekter innleid for å utarbeide en kunnskapsrapport med systematisk oversikt over nasjonalt og internasjonalt arbeid med aktivering av tomme lokaler. Rapporten lanseres 20. april på DOGA.

Prosjektet vil være gjenstand for følgeforskning. Oppdraget blir lyst ut på DOFFIN i februar 2016.

Prosjektet er forankret på departementsnivå og hos viktige aktører på feltet gjennom en referansegruppe (under utarbeidelse). De samlede erfaringene og resultatene fra pilotkommunene vil resultere i en veileder og andre nasjonale formidlingstiltak, for eksempel i form av en vandreutstilling til utvalgte kommuner i Norge, med oppstart på DOGA i 2018.

BAKGRUNN

Sentrumsdød, utfordringer med lokal handel og tomme lokaler er noen av de største utfordringene norske kommuner og tettsteder står overfor i dag. DOGA skal formidle hvordan design og arkitektur kan bidra til å løse relevante samfunnsutfordringer og har i flere år jobbet med utfordringer og løsninger knyttet til tomme lokaler og kjøpesenterproblematikk i norske byer og tettsteder.

De siste årene har vestlige byer endret struktur. Detaljhandelen er i større grad flyttet inn i kjøpesentre i utkanten av byen, netthandelen øker i rekordfart og offentlige tilbud, som for eksempel svømmehaller, legges ned på grunn av manglende driftstilskudd. Lagerfunksjoner flyttes ut av byen og kontorbygg legges i klynger i enkelte bydeler. Dette er noen av årsakene til at lokaler blir stående tomme over kortere og lengre tid.

Tomme bygg kan skape utrygghet, forfall og sentrumsdød og er en lite

bærekraftig ressursutnyttelse av areal, både økonomisk og sosialt. En viktig konkurransefaktor for handelen i sentrum er at sentrum kan tilby mer enn handel, nemlig et levende og godt bymiljø. I følge Transportøkonomisk Institutt inkluderer dette blant annet den fysiske utformingen av sentrum, arkitektoniske kvaliteter, aktiviteter, mennesker, handel og andre tilbud.

Vi mener derfor en strategisk aktivisering av tomme lokaler kan føre til ny handel, utløse lokale ideer og skaperkraft og føre til etablering av nye, sosiale møteplasser.

Å bruke lokalene strategisk handler om å være bevisst hvilke aktiviteter som passer i hvilke lokaler og hvordan aktivitetene påvirker hverandre og området som helhet. Brukt på riktig måte kan for eksempel midlertidige aktiviteter føre til mer permanente aktiviteter på sikt. Midlertidighet er ikke et mål i seg selv, men i dette prosjektet et verktøy for å oppnå aktivitet i lokaler som står tomme.

INNHOOLSDAKTØRER

I tillegg til lokaler som står ubrukte, har mange steder uutnyttede menneskelige ressurser. Å gi lokale ildsjeler/samfunnsentreprenører gode blomstringsvilkår kan utløse ny kraft i et lokalsamfunn. Prosjektet deler innholdsaktørene inn i tre hovedkategorier:

- **Kunst og kultur**
- **Næring og handel**
- **Frivillighet**

Dette er grupper som ofte har høy sosial og kulturell kapital, men lav økonomisk betalingsevne. I tillegg til å legge til rette for at disse gruppene skal få bedre vilkår, vil prosjektet arbeide for økt samhandling på tvers av gruppene.

KUNST OG KULTUR

Kunst- og kulturprosjekter i tomme lokaler kan synliggjøre lokalenes potensiale og styrke stedets identitet og attraktivitet. Prosjektene kan åpne opp for involvering av spesifikke målgrupper, som for eksempel barn og unge, flyktninger eller studenter, og på den måten bidra til samhandling mellom lokale aktører/innbyggere. Kunst- og kulturaktiviteter er utadrettede, de vil være synlige på gateplan og dermed bidra til mer liv i området. Aktivitetene kan være lokale grasrotinitiativ eller utvikles på et profesjonelt nivå, for eksempel gjennom Kunst i offentlige rom (KORO).

Samarbeidspartnere

- KORO – Kunst i offentlige rom er med i prosjektet som rådgiver for profesjonelle kunstprosjekter i tomme lokaler. KORO er interessert i å utforske kunst som et verktøy i stedsutvikling, og vil kunne tilby pilotkommunene kunstfaglig rådgivning.

NÆRING OG HANDEL

Gjennom å legge rammene til rette for gründere og sosialt entreprenørskap kan steder og byer virke som inkubatorer for gode ideer og nye næringer. Gründere i oppstartsfasen har behov for rimelige lokaler til for eksempel kontorer, butikker eller arrangementer.

En annen mulighet for å koble tomme lokaler med lokale innovasjonsmiljøer kan være såkalte gründerhus, hvor gründere tilbys fasiliteter og rimelig kontorleie i en avgrenset periode. Regjeringen har lansert en ambisiøs satsning på gründervirksomhet. De ser blant annet behovet for å samle bedrifter i klynger og skape møteplasser der gründere kan delta i kommersialiseringen av nye prosjekter. For butikkvirksomhet kan lokaler hvor flere deler på både hylleplass og selgevirkomhet være en god måte å få prøvd ut markedspotensialet for sine varer.

Mulige samarbeidspartnere

- Innovasjon Norge
- Urban Jungle

FRIVILLIGHET

Frivillige organisasjoner er avhengige av rimelige lokaler til sine aktiviteter. Mange melder om behov for lokaler der de kan arrangere møter, arrangementer og aktiviteter. For mange av disse vil det være interessant å kunne benytte et lokale for en kveld eller noen timer. Dette kan føre til aktiviteter og liv i området, samtidig som det støtter oppunder lokal frivillighet og bidrar til nye møteplasser hvor for eksempel flyktninger og lokalbefolkning eller eldre og barn kan møtes.

Samarbeidspartnere

- Frivillighet Norge er med som samarbeidspartner i prosjektet og vil fungere som rådgiver inn mot frivillige aktører i prosjektet.

Mulige samarbeidspartnere:

- Lokale frivillige organisasjoner
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI)
- NYBY: En ny teknologisk tjeneste som kobler frivillige krefter med oppgaver og lokaler

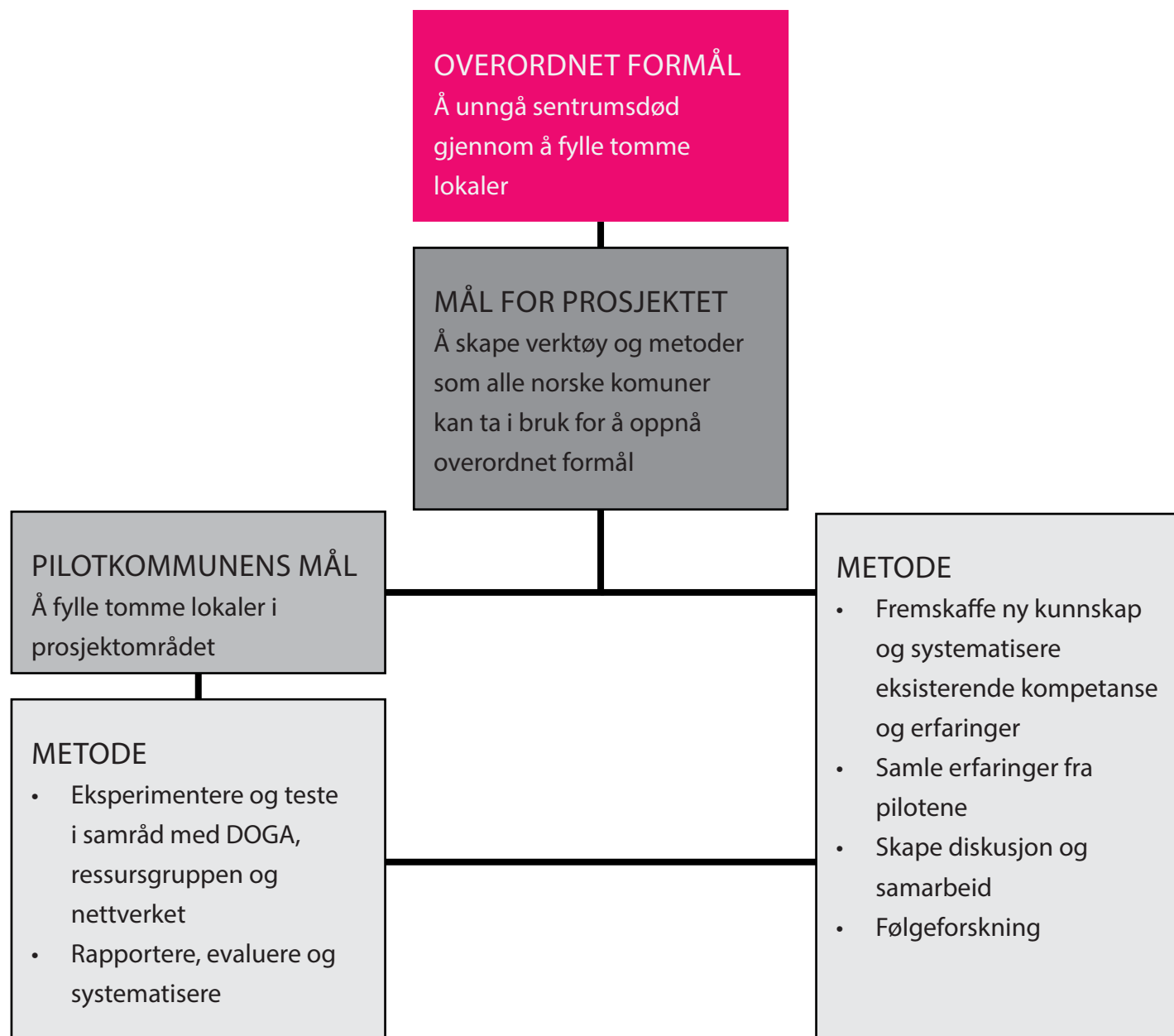
KRITERIER FOR PILOTKOMMUNER

Å være en pilotkommune innebærer å jobbe strategisk og tverrfaglig med aktivering av tomme bygg og lokale ildsjeler over en toårsperiode. Pilotkommunene skal etablere en prosjektkoordinator til å lede prosjektet lokalt. Denne skal være hovedkontakt inn mot DOGA. Pilotkommunene forplikter seg til å opprette en prosjektgruppe på tvers av privat og offentlig sektor, som sammen definerer fremdrift og mål for det toårige prosjektet. Aktiveringen av de tomme lokalene knyttes til en eller flere av de tre hovedkategoriene: kunst og kultur, næring og handel og/eller frivillig sektor. Videre forplikter kommunen seg til å dokumentere prosjektet underveis, blant annet gjennom publisering på DOGAs nettsider eller i Facebook-gruppen som DOGA oppretter for felles bruk. Pilotkommunene skal også delta på fellessamlinger, være vertskap for hvert sitt lokale arbeidsmøte (se nærmere forklaring under fremdriftsplanen), holde dialog med øvrige pilotkommuner og DOGA, og levere midtveis- og avslutningsrapporter i henhold til avtalen. Pilotprosjektet skal være forankret i relevante overordnede planer for kommunen.

MÅL

Det overordnede formålet med Levende lokaler er å fylle tomme lokaler i norske kommuner, og på den måten bekjempe sentrumsdød i byer og tettsteder.

DOGAs mål med Levende lokaler er å skape verktøy og metoder som norske kommuner kan ta i bruk for å aktivere tomme lokaler i et byutviklingsperspektiv. Et viktig element er å frigjøre lokal innovasjonskraft i privat, offentlig og frivillig sektor. Dette skal vi oppnå gjennom å fremskaffe ny kunnskap, systematisere eksisterende kompetanse, samle erfaringer fra pilotkommunene og skape diskusjon og samarbeid i nettverket og mellom pilotkommunene.

Målet for pilotkommunene er å aktivere tomme lokaler i prosjektområdet. Dette skal de oppnå gjennom testing og eksperimentering i samråd med DOGA, referansegruppen og nettverket. De skal formidle aktiviteter og resultater til DOGA og hverandre, og erfaringene blir samlet og systematisert i prosjektet.

Økt kompetanse på departementsnivå skal bidra til en politikktutforming som legger bedre til rette for lokale ildsjeler og midlertidige aktiviteter. Kommunale planer, vedtak og tiltak fokuserer i større grad på aktivering av tomme lokaler.

Prosjektet skal demonstrere hvordan strategisk aktivering av tomme lokaler kan lede til en rekke positive resultater:

- Sterkere stedsidentitet, -kvalitet og -attraktivitet
- Forbedret grunnlag for kommersiell handel i området
- Bedre rammevilkår for gründere
- Bedre samarbeid mellom offentlig, privat og frivillig sektor i kommunen
- Blomstringsvilkår for ildsjeler fra kunst- og kultur, næring og handel og frivillig sektor
- Bedre integrering av ulike grupper, som barn, eldre og innvandrere
- Økt forståelse for og erfaring med midlertidige tiltak som et strategisk verktøy i by- og stedsutvikling

RESULTATER

Prosjektet skal føre til økt aktivitet i tomme lokaler knyttet til prosjektet, og økt samhandling og nyskaping på tvers av privat, offentlig og frivillig sektor. Prosjektet skal støtte oppunder lokale ildsjeler og gi disse utviklingsmuligheter. Aktører i de tre hovedgruppene kultur, næring og handel og frivillighet skal bidra til både sosial og økonomisk verdiskaping gjennom leie og bruk av lokalene. Prosjektet skal også føre til synergieffekter mellom gruppene.

Gjennom pilotkommunenes arbeid og forskning skal prosjektet resultere i metoder og systemer for aktivering av tomme lokaler. Prosjektet skal foreslå bærekraftige økonomiske modeller for midlertidig bruk av lokalene, gi en oversikt over dagens regelverk knyttet til midlertidig bruk og en anbefaling om endringer som vil gjøre det lettere å ta i bruk ulike lokaler til ulike formål.

Internt i pilotkommunen/ prosjektgruppen

Kommunen/prosjektgruppen skal få et mer bevisst forhold til hvordan tomme lokaler og ildsjeler kan benyttes strategisk for å øke stedlig attraktivitet og innovasjonskraft og utvikle konkrete verktøy for dette formålet. Pilotkommunene skal prøve ut nye tiltak i løpet av prosjektperioden, både vågale og tryggere tiltak.

I pilotkommunen forøvrig

Økt samhandling mellom alle de nevnte aktører skal bidra til engasjement, nye ideer og aktiviteter. Innbyggere, bedrifter og besøkende skal oppleve det prosjektområdet som mer tiltrekkende enn tidligere, og føle økt tilhørighet til området. Private gårdeiere skal se den økonomiske verdien av å leie ut sine lokaler, også midlertidig, i stedet for å la dem stå tomme. De skal også se nytten av å mobilisere samfunnsentreprenører.

Referansegruppe

Aktører tilknyttet prosjektet skal få økt sin kompetanse på aktivisering av tomme lokaler, og bli motiverte til å prøve ut metoder og systemer som avdekkes i prosjektet og/eller videreutvikle metoder og forskning på temaet.

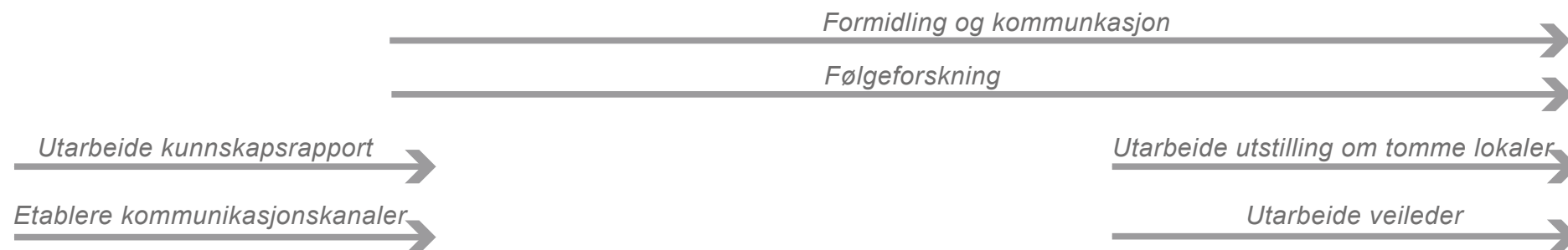
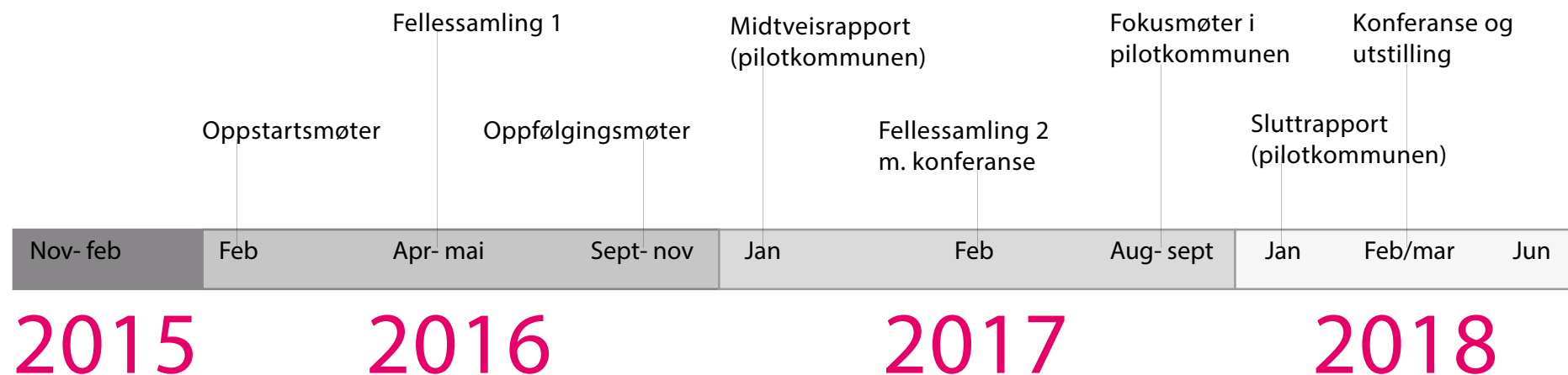
Nettverk

Norske kommuner med utfordringer knyttet til tomme lokaler skal få økt kompetanse på aktivisering av lokalene gjennom å ha fulgt prosjektet.

Innholdsaktører

Prosjektet skal føre til økt kompetanse på aktivisering av tomme lokaler hos potensielle brukere innen kunst og kultur, næring og handel og frivillighet. Gruppene skal i større grad enn tidligere se muligheter knyttet til å ta i bruk tomme lokaler.

FRAMDRIFT 2016- 2018

FORPROSJEKT (OKTOBER 2015 – APRIL 2016)

Pilotkommuner

Prosjektets tre pilotkommuner er Arendal, Lærdal og Tromsø. Andre interesserte kommuner inviteres til å delta i et nasjonalt og faglig nettverk, som settes i gang våren 2016 med første samling vår/høst 2016.

Kunnskapsrapport

Etter en anbudsrunde i desember 2015 ble Eriksen Skajaa arkitekter valgt som konsulent til å utarbeide en kunnskapsrapport om bruk av tomme lokaler på gateplan i Norge og Europa. Rapporten skal ferdigstilles i mars 2016 og lanseres på fellessamling på DOGA 20. april. Kunnskapsrapporten vil samle og analysere gode nasjonale og internasjonale referanseprosjekter, og være et viktig grunnlag for pilotkommunene i deres arbeid og for andre kommuner som ønsker å arbeide med aktivisering av tomme lokaler.

Rådgivere

KORO og Frivillighet Norge er rådgivere på kunst og frivillighet. DOGA har startet samtaler med Innovasjon Norge som rådgiver innenfor næringsutvikling.

Referansegruppe

Prosjektet er i ferd med å knytte til seg en bred referansegruppe med relevante aktører som har interesse av å følge prosjektet. Disse vil også fungere som rådgivere i prosjektet. Referansegruppen

består foreløpig av Nærings- og fiskeridepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, NTNU/ Multiconsult, Riksantikvaren, Eriksen Skajaa Arkitekter, Enterspace, Prolouge og Norsk sentrumsutvikling.

Kommunikasjon

Prosjektet får en egen nettside på doga.no samt en Facebookgruppe hvor pilotkommunene og andre kan legge ut og diskutere artikler og annet innhold kontinuerlig. Gruppen vil fungere som en kunnskaps- og nyhetsplattform for prosjektet og tematikken. Gruppen vil være åpen for andre kommuner og aktører i nettverket, lokale samfunnsentreprenører, referansegruppa, politiske myndigheter, media og andre interesserte. Andre kommunikasjonskanaler vil vurderes fortløpende etter behov.

Nettverk

DOGA vil etablere et nettverk av kommuner og andre relevante aktører som ønsker å følge prosjektet tett. Kommuner som søkte om å bli pilotkommuner i prosjektet vil få tilbud om deltakelse.

FASE 1: VÅREN 2016 (MARS–JUNI)

Oppstartsmøter med pilotkommuner, referansegruppe og samarbeidsaktører (februar til april)

Pilotkommunenenes mål og handlingsplan konkretiseres og spisses i samarbeid

med DOGA. Kontrakter underskrives.

Kickstart Levende lokaler: Fellessamling og lansering av kunnskapsrapport 20. april på DOGA

Pilotkommunene, samarbeidspartnere og referansegruppen blir kjent, får faglig påfyll, inspirasjon og deltar på lansering av kunnskapsrapporten utarbeidet av Eriksen Skajaa Arkitekter.

Første nettverkssamling på DOGA (juni)

Nettverket startes opp, med faglig påfyll og relevante foredrag og presentasjon av pilotkommuner

FASE 2: HØSTEN 2016 (AUGUST–DESEMBER)

Oppfølgingsmøter hos pilotkommunene
DOGA følger opp pilotkommunene med rådgivning og veiledning spisset inn mot aktuelle, konkrete utfordringer knyttet til prosjektet.

Løpende dokumentasjon og formidling fra pilotkommunene og DOGA

FASE 3: VÅREN 2017 (JANUAR–JUNI)

Pilotkommuner leverer midtveisrapport (januar)

Andre fellessamling / konferanse på DOGA (februar)

Lukket workshop dag 1: Resultatene fra pilotkommunenenes midtveisrapporter presenteres. Deltakerne får mulighet til å diskutere og utveksle erfaringer. Åpen

konferanse dag 2: Faglig påfyll med nasjonale og internasjonale eksempler.

FASE 3: HØSTEN 2017 (AUGUST – DESEMBER)

Arbeidsmøter/studietur hos pilotkommunene

Hver pilotkommune er vertskap for besøk fra DOGA og øvrige pilotkommuner. Vertskapskommunen presenterer kommunen, utfordringer, prosjektets fremdrift et, og kan trekke inn lokalt nettverk til et større seminar/møte.

FASE 4: VINTER 2018 (JANUAR–APRIL)

Pilotkommuner leverer sluttrapport (januar)

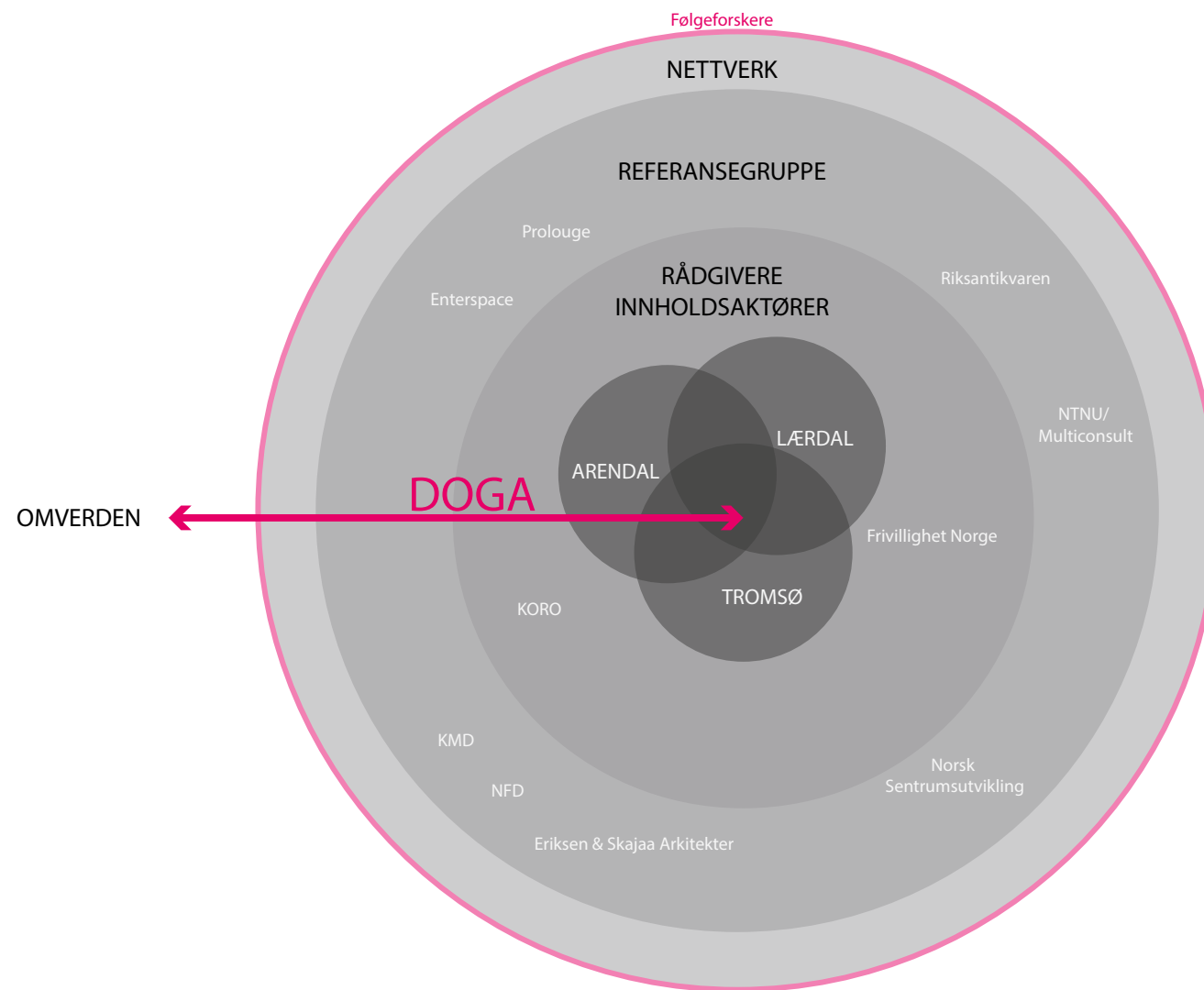
Internasjonal konferanse

Nasjonal veileder lanseres

Utstilling «Levende lokaler» på DOGA. Muligheter for å vandre til pilotkommunene

ORGANISERING

Pilotkommunene er kjernen i prosjektet. Rådgivere og referansegruppe skal gi råd og innspill på veien. Nettverket både får og bidrar med kunnskap. Følgforskerne følger hele prosjektet. DOGA fungerer som en kobler mellom alle ledd, henter kompetanse og inspirasjon utenfra og inn i prosjektet, samtidig som vi kommuniserer prosjektet ut til omverdenen.

KONTAKT

MARTE MARSTRAND, PROSJEKTLEDER

E: MM@DOGA.NO

T: 91800990

SIRI HOLMBOE HØIBO, PROSJEKTLEDER

E: SHH@DOGA.NO

T: 93481537

ANDREAS BIRGER JOHANSEN, KOMMUNIKASJONSANSVARLIG

E: AJ@DOGA.NO

T: 90603496